

שתי ציפורים, שני עזים, ואתה
הרב מואיז נבון

ויקרא פרק יד

(א) ויִדְבֹר יִקְוֹק אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : (ב) זֹאת תְּהִיָּה תּוֹרַת הַמִּצְרָע בְּיוֹם טְהַרְתּוֹ וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן : (ג) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהָיָה נִרְפָּא נְגַע־הַצְרָעַת מִן־הַצְּרוּעַ : (ד) וַצִּיָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי־צִפּוּרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרְזוֹ וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת וְאַזָּב : (ה) וַצִּיָּה הַכֹּהֵן וְשַׁחַט אֶת־הַצִּפּוּר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חַרֶשׁ עַל־מִים חַיִּים : (ו) אֶת־הַצִּפּוּר הַחֲיָה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֶרְזוֹ וְאֶת־שִׁנֵּי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאִזָּב וְטָבַל אֹתָם וְאֶת הַצִּפּוּר הַחֲיָה בְּדָם הַצִּפּוּר הַשֹּׁחֲטָה עַל הַמִּים הַחַיִּים : (ז) וְהִזָּה עַל הַמַּטְהָר מִן־הַצְּרָעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהְרוּ וְשַׁלַּח אֶת־הַצִּפּוּר הַחֲיָה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה : ... : ס

רמב"ן ויקרא פרק יד (נג)

הנה הכפרה הזאת בצפור המשתלחת שתשא הצפור את כל עונותיו אל מחוץ לעיר אל פני השדה, כענין הכפרה בשעיר המשתלח.

ויקרא פרק טז

(ז) וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהִעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי יִקְוֹק פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד : (ח) וְנָתַן אֶהָרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּרִלוֹת גּוֹרֵל אֶחָד לִיקְוֹק וְגּוֹרֵל אֶחָד לַעֲזָאזֵל : (ט) וְהִקְרִיב אֶהָרֹן אֶת הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לִיקְוֹק וְעָשָׂהוּ חֲטָאת : (י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לַעֲזָאזֵל יַעֲמֵד חַי לִפְנֵי יִקְוֹק לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה : ... (טו) וְשַׁחַט אֶת שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לָעַם וְהִבִּיא אֶת דָּמּוֹ אֶל מִבֵּית לְפָרְקַת וְעָשָׂה אֶת דָּמוֹ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל הַכִּפְרֹת וּלְפְנֵי הַכִּפְרֹת : (טז) וְכָפַר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשָׁעֵיהֶם לְכָל חֲטָאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתְּם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם : (יז) וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד צֵאתוֹ וְכָפַר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קֹהֵל יִשְׂרָאֵל : (יח) וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יִקְוֹק וְכָפַר עָלָיו וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב : (יט) וְהִזָּה עָלָיו מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהְרוּ וְקִדְּשׁוּ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : (כ) וְכִלְהָ מִכְּפָר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת הַשְּׁעִיר הַחֲי : (כא) וְסָמַךְ אֶהָרֹן אֶת שְׁתֵּי <יָדָיו> עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר הַחֲי וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חֲטָאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וְשַׁלַּח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה : (כב) וְנָשָׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה וְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר :

שני שיערי יום הכפורים	שתי צפורי המצורע
שני שיערי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקחתן כאחד ואף על פי שאין שוין כשרין לקח אחד היום ואחד למחר כשרין... (משנה יומא ו: א)	שתי צפורים מצותן שיהו שוות במראה ובקומה ובדמים ולקחתן כאחת אף על פי שאינם שוות כשרות לקח אחד היום ואחד למחר כשרות... (משנה נגעים יד: ה)
והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליקוק ועשהו חטאת (טז: ט)	וצינה הכהן ושחט את הצפור האחת (יד: ה)
והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל (טז: יט)	והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים (יד: ז)
השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה (טז: כא)	ושלח את הצפור החיה על פני השדה (יד: ז)
ונשא השעיר עליו את כל עונותם (טז: כב)	בצפור המשתלחת שתשא הצפור את כל עונותיו (רמב"ן יד: נג)
מה היה עושה... דחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים... (משנה יומא ו: ו)	???

רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק יא הלכה א

... וכיצד משלחה, עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר, שנאמר "מחוץ לעיר אל פני השדה", שלחה וחזרה חוזר ומשלחה אפילו מאה פעמים ...

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף נו עמוד ב

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים [איסור עולם].... דבי ר' ישמעאל תנא, דאמר קרא: ושלח... על פני השדה, כשדה, מה שדה מותרת, אף האי נמי מותרת. ... רבא אמר: לא אמרה תורה שלח לתקלה.

רש"י: רבא אמר - סברא הוא שהמשולחת מותרת דלא אמרה התורה שלח לתקלה שתהא למכשול עון וילכדנה אדם ויאכלנה ...

חזקוני ויקרא פרק יד פסוק ו

ואת הצפר החיה בדם - כדי שתהא צבועה והולכת על פני השדה ובאים בני מינה המכירים אותה ורואין שנשתנית ומתקבצים עליה והורגין אותה כדי שלא ימצאנה מצורע אחר ויקריבנה ורחמנא אמר "וכפר עליו" ולא על אחר. וכן אמרו רבותינו **חזרה הצפור חזרה הצרעת**, וראיה לדבר "העיט צבוע נחלתי לי העיט סביב עליה לכו אספו כל חית השדה התינו לאכלה" [ירמיה יב: ט], והיכן דברה תורה בעיט צבוע אם לא בענין זה. מיהו התלמוד מוכיח שהיא מותרת מסברא וכי אמרה תורה שלח לתקלה.

Sterman, "Freebird"

In private conversations with ornithologists, the authors have confirmed that this would indeed be the case. A wild bird dipped in blood and carrying mixed and unusual scents would either be attacked by its own kind when rejoining the flock or, alternatively, a bird of prey would see and smell the blood and, assuming injury, immediately pounce on the unfortunate quarry.

שני צפורי המצורע	שני שעירי יום הכפורים
[הציפור] צבועה והולכת על פני השדה ובאים בני מינה המכירים אותה ורואין שנשתנית ומתקבצים עליה והורגין אותה ... (חזקוני)	מה היה עושה ... דחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים ... (משנה יומא ו: ו)

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק מו

וכאשר היה שעיר המשתלח לכפרת חטאים גדולים כולם, עד שאין חטאת צבור שיכפר מה שהוא מכפר, וכאלו הוא נושא כל החטאים, מפני זה לא נרצה לזביחה ולא לשרפה ולא להקבר כלל, אלא הרחיקו תכלית ההרחקה ויושלך בארץ גזרה, ר"ל שאין בה יישוב, ואין ספק לאדם שהחטאים אינם משאות שיעתקו מגב איש אחד לגב איש אחר, אבל אלו המעשים [כמו שליחת השעיר לעזאזל] **כולם משלים להביא מורא בנפש עד שתתפעל לתשובה**, כלומר שכל מה שקדם ממעשינו נקינו מהם והשלכנום אחרי גוינו [גבינו] והרחקנום תכלית ההרחקה.

רמב"ן ויקרא פרק א

ויותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם, כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה, צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, **כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה** שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו, והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו.

- קרבנות תאומים מגיעים לסופם בדכים שנות מלמד על שני יחסים שונים שהם אחד

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יד עמוד א

ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב: +דברים יג+ "אחרי ה' אלהיכם תלכו"? וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה?! והלא כבר נאמר: +דברים ד+ "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא!" אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים, ... אף אתה הלבש ערומים; הקב"ה ביקר חולים, ... אף אתה בקר חולים; הקב"ה ניחם אבלים, ... אף אתה ניחם אבלים; הקב"ה קבר מתים, ... אף אתה קבור מתים.

תוספתא מסכת שבועות (צוקרמאנדל) פרק ג

חנניא בן כינאי אומי וכיחש בעמיתו אין אדם כיחש בעמיתו עד שכופר בעיקר. פעם אחת שבת ר' ראובן בטבריא ומצאו פולוסיפות [פילוסופוס] אחד אמר לו "איזה הוא שנאו בעולם?" אמר לו "זה הכופר במי שבראו." אמר לו "היאך?!" אמר לו "כבד את אביך ואת אמך לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר ולא תחמוד, הא אין אדם כופר בדבר עד שכופר בעיקר ואין אדם הולך לדבר עבירה אלא א"כ כפר במי שצוה עליה":

R. Soloveitchik, Reflections, Vol. 1, p. 194

By declaring the indivisible unity of both tablets of the Decalogue, God declared that, without faith, morality cannot be sustained.

- על עבירות בין אדם למקום: מן הראוי שהמקום מוציא את האדם
- על עבירות בין אדם לחבירו: מן הראוי שהאדם הוצא ע"י הטבע